

FÖRSLAG TILL GRÄNSDRAGNINGSDOKUMENT INTEGRATION FLYKTINGMOTTAGANDE

1. SYFTE OCH MÅL

Syftet med gränsdragningsdokumentet är att identifiera och klargöra uppgifts- och rollfördelningen för integrationsarbete och flyktingmottagande mellan samtliga åländska kommuner och Kommunernas socialtjänst (KST). Inledningsvis fokuserar dokumentet i huvudsak på flyktingmottagande för att sedan övergå till mer allmän integration för invandrare på grund av arbete, studier, äktenskap etc.

Förslaget har utarbetats mellan Mariehamns stad, Jomala kommun och Ålands kommunförbund.

2. LAGSTIFTNING

- Kommunallag för landskapet Åland (ÅFS 1997:73), nedan kommunallagen

Enligt kommunallagen 1 kap. 3 § ska *kommunen handha de uppgifter som den åtagit sig med stöd av den kommunala självstyrelsen och som den ålagts genom lag. Ytterligare stadgas att kommunen kan handha sina lagstadgade uppgifter själv, tillsammans med andra kommuner eller genom att beställa tjänster från andra tjänsteproducenter.* Kommunerna kan enligt 12 kap. 78 § *komma överens om att anförtro en annan kommun att sköta en uppgift för en eller flera kommuners räkning, att uppgifter ska skötas av ett kommunalförbund eller att uppgifter skall skötas av en mellankommunal ombudsstämma.* Skyldigheten att höra till ett kommunalförbund för ett särskilt ändamål föreskrivs särskilt i lag enligt 12 kap. 78 § 4 mom.

- Landskapslag om kommunalt samordnad socialtjänst (ÅFS 2016:2), nedan KST-lagen

Inom ramen för kommunens uppgifter ingår bland annat ansvar för barnomsorg, grundskola och äldreomsorg i enlighet med respektive lag. KST-lagen tillämpas enligt 1 kap. 1 § på *organiseringen av samarbetet mellan kommunerna vad gäller tillhandahållandet av all den socialvård som enligt lag ankommer på kommunerna förutom barn- och äldreomsorg (samordnad socialtjänst).*

- Landskapslag om främjande av integration (ÅFS2012:74), nedan integrationslagen

Kommunerna är enligt 2 kap. 6 § i integrationslagen skyldiga att ordna åtgärder och tjänster som främjar integration som en del av basservicen samt *i form av andra åtgärder som främjar integration.*

SAMMANFATTNING

Enligt integrationslagen som trädde i kraft 1 januari 2013 organiseras integrationsfrämjande åtgärder och tjänster som en kommunal uppgift. Till vissa delar är uppgifterna som stadgas i 3 kap. 24 § i integrationslagen naturligt integrerade i kommunens basservice, såsom barn- och äldreomsorg samt grundskola.

Sedan KST-lagen trädde i kraft och KST startade sin verksamhet år 2021 är rättsläget inte längre lika entydigt. Förutsättningarna för kommunerna att arbeta med integrationsfrämjande åtgärder och tjänster har också förändrats i och med överflyttningen av personal som skedde parallellt med reformen, för att även idag skilja sig åt stort från kommun till kommun med hänvisning till dess olika förvaltningsstorlekar. Ett samarbetsorgan med en samlad kompetens som sköter uppgifterna för kommunerna skulle innebära en mera enhetlig och ändamålsenlig hantering av integrationsarbetet som inte ingår i kommunernas basservice, vilket framför allt de som är i behov av servicen skulle vinna på.

Förslaget utgår således ifrån att kommunerna i enlighet med lagstiftningen ansvarar för integrationsarbetet, men kommer överens om att delar av uppgiften sköts av kommunalförbundet KST i enlighet med 12 kap. 78 § i kommunallagen. Integrationsarbete är ett myndighetsöverskridande arbete och ställer krav på samverkan och god kommunikation mellan samtliga aktörer, det är därför angeläget att det finns ett en definierad överenskommelse kring uppgifters- och rollfördelningen.

3. KOMMUNENS ROLL OCH UPPGIFTER

Kommunen ansvar för integrationsarbetet och utför följande uppgifter:

- fullmäktige antar ett program för integrationsfrämjande i enlighet med lagen. KST bidrar till programmet med information om KST:s service. Även andra myndigheter som ÅHS och AMS kan bidra till innehållet. Programmet ses över minst en gång per mandatperiod
- avtal ingås med Egentliga Finlands NTM-central om flyktingmottagandet. I avtalet framgår hur många personer kommunen har beslutat att ta emot. Önskemål om ursprungsland koordineras med övriga kommuner och KST för att uppnå enhetliga språkgrupper
- flyktingmottagandet beaktas i kommunens verksamhetsplanering och budget
- reservera bostäder för flyktingfamiljerna i enlighet med familjens storlek och eventuella andra behov.
- bereda barnomsorgsplatser vid behov samt ombesörja besök och introduktion till dessa tillsammans med tolk. Språkstöd kan ansökas från LR
- bereda skolplatser vid behov samt ombesörja besök och introduktion till dessa tillsammans med tolk. Språkstöd kan ansökas från LR. Kommunen kan enligt lag också ordna språkundervisning
- bereda service och tjänster från äldreomsorgen vid behov samt ombesörja besök och introduktion till dessa tillsammans med tolk
- aktuell information ges till flyktingarna om kommunens övriga service och tjänster, så som till exempel, utbildnings- kultur-, motion- fritids- och ungdomstjänster
- ansöka om ersättning för egna tolkkostnader och särskilda kostnader samt för övriga statliga projektunderstöd för verksamhet som bedrivs i kommunen
- ge adekvat information, rådgivning och anvisningar ges till kommuninvånare bland annat enligt integrationslagen. Hänvisa och informera om Kompassens service och Medis språkkurser
- vid behov anvisa personen till andra myndigheters tjänster, till exempel KST, FPA och ÅHS
- vid behov en anmälan för att bedöma behovet av socialvård
- ha tillgång till UMA-registret

4. KST:S ROLL OCH UPPGIFTER

Kommunerna ger kommunalförbundet KST i uppdrag att ansvara för följande uppgifter:

- sköta de praktiska kontakterna till NTM-centralen beträffande mottagandet och vidarebefordra information till KST och hälso- och sjukvården om tidtabell och familjesammansättning
- lordningställande av bostäderna och införskaffande möbler, tillbehör och basartiklar till nödvändiga delar. Ingå avtal om el, vatten och övriga avtal som behövs.
- hjälpa personen att bekanta sig med bostaden, kommunen och det åländska samhället
- ordna socialvårdstjänster enligt socialvårdslagen, t.ex. eventuella behov av boendeservice, handikappservice, barnskydd eller annan socialservice enligt speciallag
- mobilisera lokala föreningar och organisationer

- anordna och delta i information till frivilliga och vänfamiljer i samarbete med KST och tredje sektorn
- ordna transporter, boka platstolk och övriga tolktjänster i samarbete med KST och ÅHS, tidsbokning för inledande besök till ÅHS och besök till övriga myndigheter såsom Magistrat, FPA, Polis, bank och skattekontor etc.
- ansvara för mottagningen av kvotflyktingar till exempel på flygfältet. Vid behov se till att den yrkespersonal som behövs finns på plats från KST och ÅHS
- genomföra inledande kartläggning och utarbeta integrationsplan
- ansöka om ersättning för den inledande kartläggningen
- ansöka om specialersättningar som uppstått inom verksamheten
- ge vägledning och rådgivning gällande förmåner
- proaktivt ansöka om och bevilja utkomststöd för kvotflyktingar, och genom utkomststödet betala utgifter för el och hyra i väntan på flyktingarnas ankomst
- bevilja grundläggande, kompletterande och förebyggande utkomststöd
- delta i sektorsövergripande samarbete
- vid behov delta i sektorsövergripande inledande kartläggning
- vid behov delta i utarbetandet och uppföljning av sektorsövergripande integrationsplan
- införskaffande av livsmedel, hygienartiklar och annat nödvändigt till bostäderna vid ankomst
- tidsbokning för inledande besök till ÅHS
- tidsbokning och besök till övriga myndigheter såsom Magistrat, FPA, Polis, bank och skattekontor etc.
- transporter för ovan nämnda besök vid behov
- den allmänna informationen om Åland och samhället
- nödvändigt informationsmaterial med telefonnummer vid olika kriser etc.
- den inledande kartläggningen tillsammans med AMS
- en inledande orientering i omgivningen och till Kompassens service
- i samarbete med kommunen och tredje sektorn delta i information till frivilliga och vänfamiljer
- ansökan om ersättning för utkomststöd
- ansökan om specialersättningar som uppstått inom verksamheten
- ingående av inledande hyresavtal och elavtal
- tillgång till UMA-registret

KALKYLERADE ERSÄTTNINGAR

För kvotflyktingar utbetalas kalkylerade ersättningar, vars storlek beror på ålder. I dagsläget, år 2022, är den kalkylerade ersättningen 6845 euro per år för barn under 7 år. För alla personer äldre än 7 år är ersättningen 2300 euro per år. Den kalkylerade ersättningen är inte öronmärkt, men är avsedd för handledning av och rådgivning för flyktingar och för annan verksamhet som behövs för deras integration. Ersättningen betalas automatiskt till kommunen varje månad utan separat ansökan. För kvotflyktingar betalas kalkylerade ersättningar ut under fyra års tid.

I enlighet med KSTs grundavtal skall de kalkylerade ersättningarna tillfalla KST.

SÄRSKILDA ERSÄTTNINGAR

Särskilda ersättningar betalas ut för övriga ofta oberäkneliga och betydande kostnader som uppkommer till följd av särskilda social- och hälsovårdsbehov. Inom socialvården kan särskilda behov till exempel utgöras av kostnader som föranleds av omhändertagande av barn inom barnskyddet,

åtgärder inom handikappservice och specialomsorger. Inom kommunen kan till exempel kostnader för specialbarnomsorg och assistenter ersättas liksom även kostnader orsakade av specialåtgärder inom äldreomsorg. Inom ÅHS kan det handla om dyr sjukhusvård, tandvård, operationer och terapier.

Kostnader ersätts per diagnos/grunden för socialtjänst och det finns en självrisk på 4600 euro per diagnos. Kommun och KST behöver var för sig ansöka om och ingå avtal med NTM-centralen om de särskilda ersättningarna. De särskilda ersättningarna kan betalas ut under högst tio års tid.

Ersättningar för specifika kostnader tillfaller den organisation som har kostnaden (ersättningar för utkomststöd tillfaller KST, ersättningar för tolk den som anlitat tolk etc).

ÖVRIG INTEGRATION

Den absolut största delen av all inflyttning till Åland handlar om arbetsplatsinvandring, studier eller äktenskap och familjeförhållanden. Enstaka asylsökanden kan också välja att bosätta sig på Åland i väntan på myndighetsbeslut. Enligt ÅSUB:s uppgifter fanns det år 2019 invånare i landskapet som representerade 98 olika födelseländ, utöver Åland och Finland.

Arbetsplatsinvandraren har vanligtvis tillgång till arbete och försörjning och är inte per automatik klient inom socialvården/KST, men är/kan ändå vara i behov av integrationsfrämjande åtgärder i kommunen i form av inledande kartläggning, vägledning och information om lokalsamhället. Vid arbetsplatsinvandring bör uppmärksamhet även riktas till medföljande familjemedlemmars behov av integrationsfrämjande åtgärder. Behovet av åtgärder är oberoende av språk eller utbildningsnivå. Enligt lagen ska åtgärder och tjänster som främjar integration i första hand ordnas som en del av kommunens basservice. Invandraren ska således inte behöva vara klient inom KST för att få ta del av service och åtgärder.

KOMMUNENS UPPGIFTER

- det integrationsfrämjande arbetet inom den kommunala basservicen
- ha tillräckliga resurser för det integrationsfrämjande arbetet. Integrationslagen möjliggör även samarbete mellan kommuner
- att kommunens allmänna service lämpar sig också för invandrare
- att information om inflyttning och integration finns tillgängligt på hemsidan och att landskapsregeringens information till nyinflyttade på nätet även når invandraren, förslagsvis med länk från den egna hemsidan
- den allmänna introduktionen i kommunen gällande till exempel olika myndigheter, butiker, hälsocentral, transporter, bibliotek, föreningar och klubbar samt adresser och kontaktuppgifter till desamma
- information om och introduktion till barnomsorg och skola och ansöker vid behov om språkstöd från landskapsregeringen
- tjänster inom kommunens äldreomsorg
- tolkning vid behov
- ge adekvat information, rådgivning och anvisningar till kommuninvånare bland annat enligt integrationslagen. Hänvisa och informera om Kompassen och Medis och samarbetar med landskapsregeringen gällande övrig språkundervisning

- att vid behov hänvisa invandraren till KST för service gällande barnskydd, utkomststöd, handikappservice, skyddshem eller annan socialvård
- vid behov en anmälan för att bedöma behovet av socialvård

KST:S UPPGIFTER

- inledande kartläggning och uppgörande av integrationsplan för invandraren ifall denna inte är inskriven vid AMS och inte är utkomststödstagare hos KST. Integrationsplanen uppdateras regelbundet
- att bedöma servicebehovet och ordna socialvårdstjänster enligt socialvårdslagen samt annan socialservice enligt speciallag
- att bevilja grundläggande, kompletterande och förebyggande utkomststöd
- att KST:s service lämpar sig också för invandrare
- allmän information och rådgivning om socialförsäkringssystemet och olika förmåner
- stödtjänster till offer för människohandel
- tolkning vid behov
- vid behov anvisa personen till andra myndigheters tjänster, till exempel kommunen, FPA och ÅHS samt ge information om Kompassens service och Medis språkkurser
- sin del för information till nyinflyttade och att det på hemsidan finns länkar till bland annat landskapsregeringen informationsmaterial
- ansökan om ersättning för stöd som getts till människohandelsoffer

SAMMANFATTNING OCH FÖRSLAG

Rättsläget vad gäller integrationsfrämjande åtgärder är inte entydigt och en lösning bör ordnas snarast för avtal med NTM-centralen och uppdatering av kommunernas integrationsprogram.

GEMENSAMT FÖRSLAG

Kommunerna som inte har beredskap att organisera integrationsfrämjande åtgärder samordnar och finansierar uppgiften gemensamt via kommunalförbundet KST. Den kommun som vill sköta uppgiften i egen regi deltar inte i uppdraget eller finansieringen av samordningen via KST och de kalkylerade ersättningarna för flyktingmottagning fördelas därmed enligt gällande lagstiftning.